

rád, Tiszatardos, Újfehértó, Vasmegyer és Vencsellő¹⁰⁴ – szállították be.

A gettóbeli állapotok szörnyűek voltak, hiszen maga a város is alig volt közművesítve. A gettó területén sem vízvezeték, sem szennyvízelvezetés nem működött. A Zsidó Tanács írásos beadványaira a városi hatóságok ügyet sem vetettek. Mint az ország más vidékein, itt is passzívan, túlnyomórészt közönyösen vették tudomásul a zsidók sorsát a keresztények, még a helyi egyházi vezetők is. Nyíregyháza zsidóságának tragédiáját megörökítve, az egyik krónikás megállapította, hogy a helyi keresztény egyházak fejei (Dudás Miklós görög katolikus püspök, Túróczy Zoltán evangélikus püspök és a római katolikus Török Dezső atya) nem tudtak megfelelni küldetésüknek. Hasonló szemrehányást kapott később dr. Korompay Károly, a római katolikusok helyi világi vezetője is.¹⁰⁵

A deportálás előkészítéseként a zsidókat április vége felé és május első felében a közeli Sima-¹⁰⁶, Nyírjes- és Harangod-puszták három majorságába szállították. Bevagonírozásuk előtt a csendőrség, értékek után kutatva, még egyszer kegyetlenül vallatta őket. A gyűjtőközpontokban tevékenykedő csendőrtisztek közül messze a legkegyetlenebb Trencsényi József volt, akinek kihallgatási módszerei több zsidó halálát okozták, köztük Németi Sándorét, a nyíregyházi ortodox hitközség elnökéét. Egy másik nyíregyházi zsidó vértanú a történész és főrabbi, dr. Bernstein Béla volt.

A Szabolcs megyei zsidók deportálása május 15-én kezdődött, amikor a Nyírjespusztáról jövő első csoportot Nyíregyházán bevagonírozták. Ezt követte a második, harangodi csoport május 23-án, majd a harmadik, simapusztai, május 25-én. A negyedik és ötödik szállítmányban két nyírjespusztai csoport volt – őket május 29-én és június 6-án irányították Auschwitzba.¹⁰⁷

A deportálás befejezése után mintegy két héttel éjszaka összeszedték az összes kivételezett zsidót – köztük azokat, akik több évtizede áttértek, vagy nem zsidóval kötöttek házasságot –, s ismeretlen helyre vitték őket. Az ekkor elszállított 160 ember közül egy sem tért vissza.¹⁰⁸

Mátészalka. A gettót a Kossuth és Tisza István utcában, a Rákóczi úton, a Temető téren és a Hősök terén és környékükön létesítették. Megközelítőleg 18 000 mátészalkai zsidót tereltek ide¹⁰⁹ Máramaros és Szatmár vármegye északi részének közel fekvő községeiből. Ez utóbbiak közé tartozott Alsóresznice, Borkút, Bustyaháza, Csenger¹¹⁰, Fehérgyarmat¹¹¹, Felsőápsa, Hodász, Kisbocskó, Kökényes, Körösmező, Lonka, Nagybockó, Nagykirva, Nitz, Rahó, Taracköz, Terebesfehérpatak és Tiszabogdány¹¹² zsidó hitközsége. A szeklencei¹¹³ volt az egyik legnagyobb